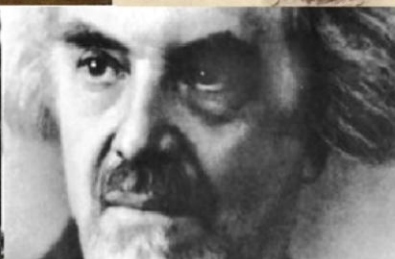
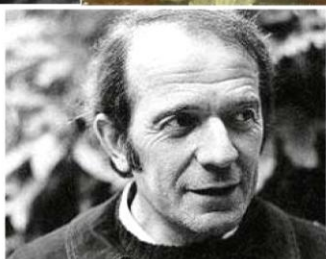
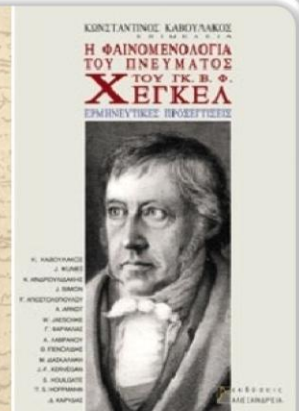
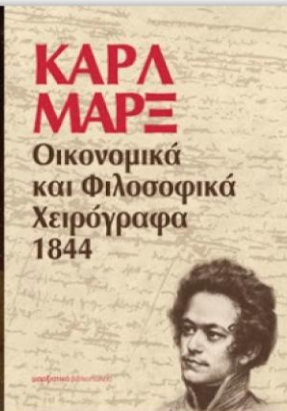
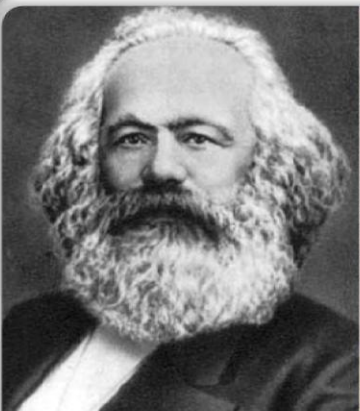

Σχέση δούλου- κυρίου στη σύγχρονη-νεώτερη φιλοσοφία

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

κ. Δημήτρης Μπαλτάς

Α΄ ΑΡΣΑΚΕΙΟ ΓΕΝ. ΛΥΚΕΙΟ ΨΥΧΙΚΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

❖ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

→ Πορεία σχέσης δούλου-κυρίου

❖ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

→ Η σχέση κυρίου και δούλου στην *φαινομενολογία του πνεύματος* G.W.F.Hegel

❖ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

→ Η σχέση εργάτη μη εργάτη στα *Οικονομικά και φιλοσοφικά χειρόγραφα* του K.Marx

❖ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

→ Η σχέση αφέντη και δούλου κατά τον Νίτσε

❖ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

→ Ελευθερία και δουλεία στη σύγχρονη φιλοσοφία. Οι περιπτώσεις του Ν.Μπερντιάεφ και του Ζ.Ντελέζ

❖ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σχέση δούλου-κυρίου είναι ένα φαινόμενο που έχει απασχολήσει κατά καιρούς μεγάλους συγγραφείς .

□ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Το πρόβλημα της δουλείας στην αρχαία ελληνική κοινωνία είναι ουσιαστικά ανύπαρκτο, αφού τόσο σε κοινωνικό όσο και σε θεωρητικό επίπεδο η δουλεία δεν θεωρήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες πρόβλημα, ούτε η νομιμότητά της ως κοινωνικού εθίμου αμφισβητήθηκε ποτέ .

❑ ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η εισροή δούλων ήταν τόσο μεγάλη, που ένας μέσος Ρωμαίος διέθετε πάνω από 10 σκλάβους και οι πλούσιοι 400. Η παρουσία τους όμως δεν ήταν απλώς αριθμητικά έντονη, αλλά και ουσιαστική: μέσα σε τόσο πλούσια «λάφυρα» ανθρώπινης υπόστασης, ανευρίσκονταν πια και πολλοί δούλοι με δυσεύρετα προσόντα και ειδικότητες, όπως γιατροί, δάσκαλοι, λογιστές κλπ. Αυτοί αξιοποιούνταν στον τομέα τους παραμένοντας δούλοι, αλλά είχαν κοινωνική επιρροή, παρότι ανήκαν στην κατώτατη τάξη των σκλάβων. Οι Ρωμαίοι στήριξαν βαθμιαία σε αυτούς ουσιαστικά όλη την οικονομία και την αλυσίδα της παραγωγής τους στη διατροφή και άλλους ζωτικούς τομείς. Η **σχέση μεταξύ δούλου και αφέντη ήταν ανύπαρκτη** καθώς δούλοι βρίσκονταν κάτω από το ανελέητο μαστίγωμα του επιστάτη, ο οποίος αμειβόταν περισσότερο όσο έβγαιναν μεγαλύτερα κέρδη από τους δούλους που του είχαν εμπιστευθεί.

BYZANTIO

Οι δούλοι στο Βυζάντιο χρησιμοποιούνταν κυρίως ως εργάτες σε κρατικά και ιδιωτικά εργαστήρια και ως διαχειριστές των κτημάτων ή των καταστημάτων και επιχειρήσεων των κυρίων τους. Η κοινωνική θέση τους είχε βελτιωθεί σε σχέση με το παλιό ρωμαϊκό καθεστώς των δούλων, τόσο λόγω της χριστιανικής ιδεολογίας όσο και της ευνοϊκής συγκυρίας. Όσο αφορά τη σχέση τους με τους κυρίους τους, οι δούλοι μπορούσαν να διαθέτουν την άδεια των κυρίων τους, μια μικρή χρηματική περιουσία που λεγόταν “χρημάτιον” και ο νόμος τους αναγνώριζε κάποια νομική υπόσταση και την εγκυρότητα ορισμένων δικαιπραξιών.

□ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που απαγόρευσε στη νεότερη ιστορία τη δουλεία, αμέσως μετά τον εθνοαπελευθερωτικό αγώνα του 1821. Το σύνταγμα του 1822-1823 όπως και του 1844 όριζαν ότι «εις την ελληνική επικράτειαν ούτε πωλείται ούτε αγοράζεται άνθρωπος. Αργυρώνητος δε παντός γένους και πάσης θρησκείας, άμα πατήσας το Ελληνικό έδαφος, είναι ελεύθερος και από τον δεσπότην αυτού ακαταζήτητος». Εκτιμάται ότι σήμερα ζουν περίπου 27.000.000 άνθρωποι σε διάφορες χώρες ως δούλοι, κυρίως γυναίκες και παιδιά. Το δυσάρεστο είναι ότι αυτή η σύγχρονη μορφή δουλείας περνά σχεδόν απαρατήρητη και ο βασικότερος λόγος είναι ο παράνομος χαρακτήρας της. Όσο δηλαδή η δουλεία ήταν νόμιμη, τηρούνταν αρχαία εμπορικά και όλες οι πράξεις ήταν εμφανείς. Τώρα πλέον δεν ορίζεται σχέση δούλου-κυρίου διότι η δουλεία διενεργείται παράνομα, τηρείται με απόλυτη μυστικότητα από όλους τους αυτουργούς –τις ομάδες που συλλαμβάνουν τους δούλους, τις ομάδες που τους μεταφέρουν στην αγορά και την αγορά που τους εκμεταλλεύεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Κατά τον Χέγκελ το ιστορικό πρόβλημα είναι πως φτάνουμε στην ελεύθερη έλλογα ρυθμισμένη πολιτική συλλογικότητα. Δηλαδή, μέσα από τη λογική του αναλαμβάνει να εκθέσει αυτό που αναζητήσαμε στο 1ο κεφάλαιο στη σχέση δουλείας και κυρίου.

ΣΤΩΙΚΙΣΜΟΣ

**ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ
ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ**

ΔΥΣΤΥΧΗΣ

- ✓ Σε 1ο στάδιο , τον Στωικισμό , είναι θεωρητική κατάσταση (συμβαδίζει με την εξωτερική του παραμονή στην κατάσταση δουλείας).
- ✓ Σε 2ο στάδιο , Σκεπτικισμός , η προσπάθεια του να πραγματώσει χωρίς περιορισμούς την ελευθερία του τον ωθεί σε απαλλαγή όλων των αξιών και τον κανόνων.
- ✓ Σε 3ο στάδιο , η <<δυστυχής συνείδηση >> όπως το ονομάζει ,κατά τον Χέγκελ είναι ταυτόσημη με τον Χριστιανισμό. Η αυταπάτη της είναι ότι αναζητεί έξω από τον εαυτό της , σε ένα υπερβατικό επέκεινα (ένα θεό) εκείνο που υπάρχει ως δυνατότητα μόνο μέσα της .

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Την στιγμή που θα έχει συνειδητοποιήσει και αναλάβει πλήρως αυτή την δυνατότητα τότε μονό θα έχει οδηγηθεί στην έλλογη ελευθερία, η οποία είναι υπέρβαση τόσο της εγωιστικής ιδιοτέλειας όσο και των αυτοεπιβεβλημένων μορφών αποξένωσης . Το **ΕΓΩ** θα έχει γίνει **ΕΜΕΙΣ**.

Τέλος, αναφορικά με την αναζήτηση των όρων διάρρηξης της σχέσης κυρίου και δούλου (γενικότερα εκμεταλλευτή και εκμεταλλεόμενου), συμπεραίνουμε λοιπόν μεταξύ των τριών όρων της μια αλυσίδα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η δική μας ερμηνεία της θεωρίας του Μαρξ για τις τάξεις, υποδηλώνει μια σαφή θέση απέναντι αλλά και εντός των συνεχιζόμενων συζητήσεων σχετικά με τις διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι παραγωγική και τι μη παραγωγική εργασία. Στη μαρξιστική παράδοση, αυτές οι συζητήσεις έχουν συνήθως συνδεθεί στενά με τις αντιπαραθέσεις για τον προσδιορισμό της έννοιας της “εργατικής τάξης”.

Ο εργάτης υποβιβάζεται στο επίπεδο ενός εμπορεύματος και ότι πράγματι μετατρέπεται στο πιο κακοποιημένο εμπόρευμα , ότι αυτή η εξαθλίωση του εργάτη είναι αντιστρόφως ανάλογη προς τη δύναμη και το μέγεθος της παράγωγής του , ότι η αναγκαία συνέπεια του ανταγωνισμού είναι η συσσώρευση κεφαλαίου σε λίγα χέρια και η συνακόλουθη παλινόρθωση του μονοπωλίου στην ακόμα τρομακτικότερη μορφή του.

Η διάκριση μεταξύ κεφαλαιοκράτη και γαιοκτήμονα εισοδήματα όπως και μεταξύ εργάτη γης και βιομηχανικού εργάτη , εξαφανίζεται και ότι το κοινωνικό σύνολο πρέπει να χωριστεί σε 2 τάξεις – στους ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ και στους ΜΗ ΙΔΟΚΤΗΤΕΣ εργάτες.

Ο εργάτης, όσο περισσότερο πλούτο παράγει , όσο περισσότερο η παράγωγή του αυξάνεται σε ισχύ και μέγεθος , γίνεται όλο και φτωχότερος . Ο εργάτης όσο περισσότερα αγαθά παράγει , τόσο φθηνότερο εμπόρευμα γίνεται . Η υποτίμηση του κόσμου των ανθρώπων αυξάνεται ευθέως ανάλογα προς την αυξανόμενη αξία του κόσμου των πραγμάτων . Η εργασία δεν παράγει μόνο εμπορεύματα : παράγει επίσης τον εαυτό της και τους εργάτες ως εμπόρευμα - και αυτό στην ίδια αναλογία που παράγει εμπορεύματα γενικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο Νίτσε αποδέχεται πλήρως την αλήθεια της αφήγησης του Χέγκελ και υπερθεματίζει, θέτει όμως ένα ανησυχητικό ερώτημα που στην εποχή του Χέγκελ κανένας δεν έθετε διότι η πίστη στην ιστορική πρόοδο της ανθρωπότητας δεν είχε ακόμα διαταραχθεί: Ποιο είναι το τίμημα της επιβίωσης/επικράτησης; Ποιο το τίμημα του πολιτισμού και της προόδου; Η αφήγηση του στο βιβλίο του “Γενεαλογική της ηθικής” εμφανίζεται πρώτα σαν διερεύνηση της ποιότητας των αξιών που καθοδηγούν αυτή την προβληματική νεωτερικότητα, η οποία απέτυχε να ενσαρκώσει τα ιδεώδη του Λόγου και της ελευθερίας που επαγγέλθηκε. Πράγματι ο πολιτισμός μας είναι ένας πολιτισμός μαχόμενων/μοχθούντων δούλων. Παραδειγματική φιγούρα του «δούλου» στον Νίτσε είναι ο χειραφετημένος και ιδιοτελής αστός, μαζί με το κατοπτρικό του διπλό, τον στυγνό γραφειοκράτη.

Θα υιοθετήσει τις έννοιες του «κυρίου» και του «δούλου» κατανοώντας τες όχι ως εμπειρικές ιστορικές πραγματικότητες αλλά ως *συστήματα αξιών*, των οποίων τα ψυχολογικά θεμέλια επείγει να φωτιστούν. Γενεαλογεί την έννοια του «κυρίου» πίσω από τη σχέση κυριαρχίας, στην ελεύθερη ιδιοποίηση του κόσμου: ο «κύριος» γίνεται έτσι το έμβλημα της ανεμπόδιστης ζωής, έκφραση της αθωότητας και της ενορμητικής πλήρωσης, που σηματοδοτεί τις παραδείσιες απαρχές της ιστορίας. Ενόψει αυτής της αξιακής αφετηρίας —που στη σκέψη του Νίτσε έχει σαφώς κανονιστικό χαρακτήρα, υποδεικνύει *τί θα έπρεπε να είναι* η ζωή— η ανάπτυξη του πολιτισμού μοιάζει με υπόστροφη εξέλιξη, μια διαρκή έκπτωση από τις αξιακές του αφετηρίες που αντανακλά όλο και βαθύτερη εσωτερίκευση της οδύνης. Το πρόβλημα για τον Νίτσε είναι να κατανοηθεί αυτή «οδύνη», αυτή η «αυτοαντίφαση» που βρίσκεται στα θεμέλια του πολιτισμού και, σύμφωνα με τις έννοιες που χρησιμοποιεί, αντιπροσωπεύει την *μετατροπή του κυρίου σε δούλο*. Είναι το *πρωταρχικό τραύμα* του πολιτισμού: η ανεμπόδιστη ζωή γίνεται ανεσταλμένη ζωή, οι «ενεργές δυνάμεις» μεταμορφώνονται σε «αντενεργές» καθώς στρέφονται ενάντια στον εαυτό τους, η ελεύθερη και ηδονική ιδιοποίηση γίνεται εργασία («ανεσταλμένη απόλαυση» την έλεγε ο Χέγκελ) και η χαμερπής ιδιοτέλεια βασιλεύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Κατά τον Μπερντιάγεφ από όλες τις μορφές ανθρώπινης δουλείας, η υποδούλωση στην κοινωνία είναι η πιο σημαντική. Ο άνθρωπος είναι ένα ον, η κοινωνιοποίηση του οποίου είναι προϊόν πολιτισμού πολλών χιλιετηρίδων. Και η κοινωνιολογική αντίληψη θα ήθελε να μας πείσει ότι αυτή ακριβώς η κοινωνιοποίηση έπλασε τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος ζούσε, υποτίθεται, σε μία κατάσταση κοινωνικής υπνώσεως. Και θα του ήταν δύσκολο ν' αντιτάξει την μοίρα του στις δεσποτικές απαιτήσεις της κοινωνίας, γιατί, σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους όλων των τάσεων, η ύπνωση δεν παύει να του υποβάλλει την πεποίθηση ότι από την κοινωνία και μόνο δέχθηκε την ελευθερία του.

Θεός δεν είναι κύριος και δεν κυριαρχεί, δεν έχει καμιά δύναμη, καμιά θέληση ισχύος. Δεν απαιτεί τον δουλικό θαυμασμό του υπόδουλου ανθρώπου. Ο Θεός είναι ελευθερία. Είναι ο ελευθερωτής και όχι ο δυνάστης. Εμπνέει το συναίσθημα της ελευθερίας και όχι της υποταγής. Είναι Πνεύμα και το Πνεύμα δεν γνωρίζει ούτε κύριον, ούτε δούλο. Δεν μπορούμε να σκεφτόμαστε τον Θεό κατ' αναλογία όσων συμβαίνουν στην κοινωνία, ούτε όσων συμβαίνουν στην φύση. Όταν σκεφτόμαστε τον Θεό δεν μπορούμε να εφαρμόσουμε την αρχή του προσδιορισμού γιατί δεν προσδιορίζει τίποτε, ούτε την αρχή της αιτιότητας, γιατί δεν είναι αιτία ουδενός. Βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα μυστήριο που ξεφεύγει από κάθε αναλογία που συνάγουμε από την αναγκαιότητα, από την αιτιότητα, από την κυριαρχία: από την αιτιότητα των φυσικών φαινομένων, από την κυριαρχία, ως κοινωνικό φαινόμενο. Η μόνη δυνατή αναλογία είναι εκείνη που συνάγεται από την ελεύθερη ζωή του πνεύματος. Ο Θεός δεν είναι η αιτία του κόσμου, δεν δρα επάνω στην ψυχή του ανθρώπου ως μία αναγκαιότητα. Δεν κρίνει και δεν αποφαίνεται όπως γίνεται στην κοινωνική ζωή των ανθρώπων. Δεν είναι ένας κυρίαρχος που κρατά στην εξουσία του την ζωή και τον κόσμο. Καμμία από τις κοσμομορφικές και κοινωνιομορφικές «κατηγορίες» δεν μπορεί να αποδοθεί στον Θεό. Ο Θεός είναι ένα Μυστήριο προς το οποίο ο άνθρωπος εξαίρεται και με το οποίο κοινωνεί.

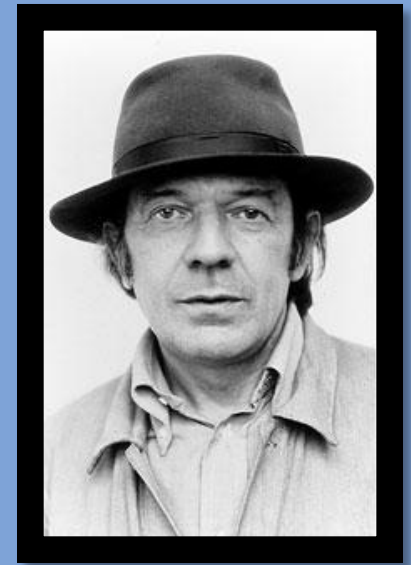
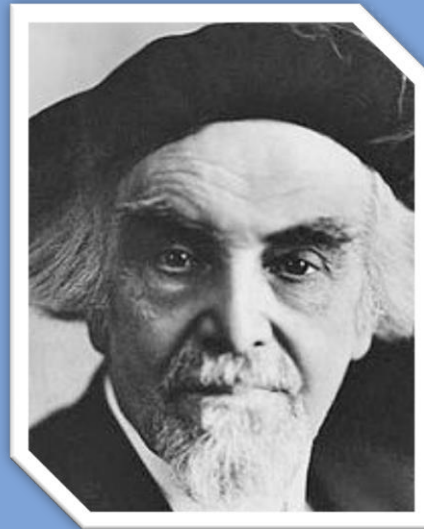
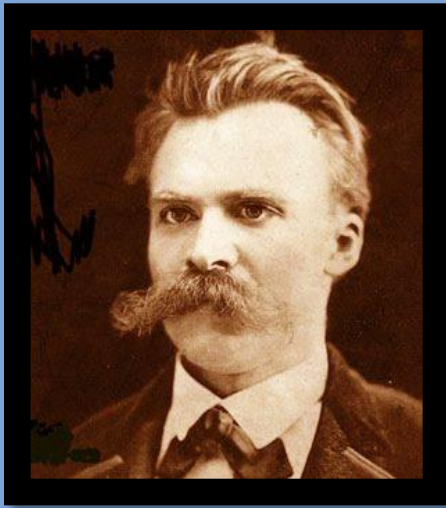
N.Μπερντιάγεφ , «Περί δουλείας και ελευθερίας του ανθρώπου»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

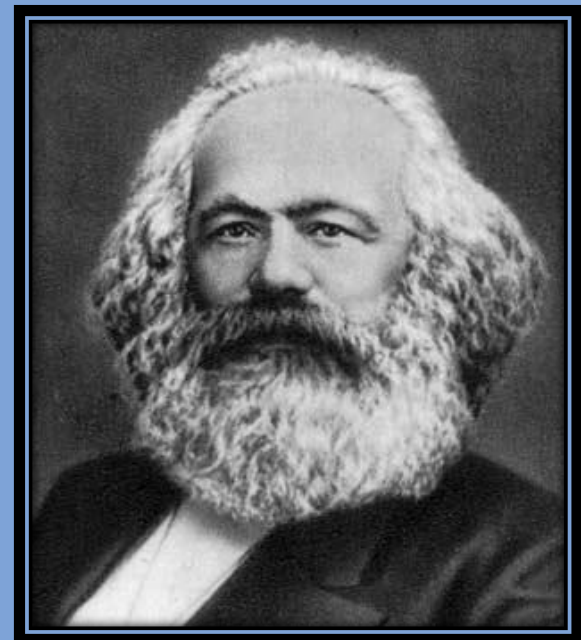
- Karl Marx ,Οικονομικά και φιλοσοφικά χειρόγραφα
- G.W.F Hegel ,Φαινομενολογία του πνεύματος
- Friedrich Nietzsche ,Πέραν του καλού και του κακού
- Friedrich Nietzsche ,Η γενεαλογία της ηθικής
- Max Stirner , Οι λανθασμένες αρχές της παιδείας μας

Ευχαριστούμε τον

- κ.καθ. Ανδριόπουλο - για τις εισηγήσεις του πάνω στο ζήτημα της σχέσης κυρίου και δούλου στον Χριστιανισμό

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ

Μαθητές Ερευνητικής Εργασίας Β

- Αθανασίου Κωσταντίνος
- Αναγνωστού Νικόλαος
- Βασιλοπούλος Αθανάσιος
- Βολικά Δανάη
- Δερμιτζακής Γεωργίος
- Καζακός Αλεξάνδρος
- Κουτρής Γεωργίος
- Μαγγανας Κωσταντίνος

-
- Μασμανιδης Οδυσσεας
 - Σταρατζης Δημητριος
 - Μελλος Αριστειδης
 - Φερτακη Ναταλια
 - Μωρος Οδυσσεα
 - Ορφανος Εμμανουηλ
 - Παπαδημας Πετρος
 - Παπαεμμανουηλ Αυρηλιος
 - Παππας Πελοπιδας
 - Πολυζωγοπουλος Αντωνιος